

“Qui continua dient que
Espriu és una figura
oblidada s'equivoca”

Sebastià Bonet, nebot de Salvador Espriu, ens parla de la troballa d'una seixantena d'haikús del gran poeta, del simposi universitari que a Barcelona i Arenys de Mar analitza aquests dies l'autor de 'Laia', i de la vigència de tota la seva obra. Bonet, responsable del llegat espruenc, nega que el poeta resti en l'oblit popular, però critica que no s'hi aprofundeixi més.

Aquests 1, 2 i 3 d'octubre, l'edifici històric de la Universitat de Barcelona (UB) i l'edifici Calisay d'Arenys de Mar acull el I Simposi Internacional Salvador Espriu. Un dels principals atractius del congrés és la presentació d'una seixantena d'haikús inèdits de l'autor de *Primera història d'Esther* per part de Sebastià Bonet, nebot de l'escriptor, membre del comitè organitzador del simposi, professor del Departament de Filologia Catalana de la UB i responsable del llegat literari del poeta.

—Com va descobrir els seixanta-sis haikús inèdits de Salvador Espriu?

—La versió oficial és que me'ls vaig trobar al fons d'un calaix, però la veritat és que no recordo ben bé on eren. Recordo, en canvi, que no formaven part del plec de papers que el meu oncle havia deixat preparats amb la seguretat que algú els trobaria i els miraria (integrat per una selecció de cartes rebudes, uns quants originals manuscrits d'obres ja publicades, alguna galerada, fitxes amb cites d'autors que ell havia llegit...). Els haikús no estaven en aquest grup de papers clarament ordenats: dir que els vaig descobrir al fons d'un calaix és una metàfora per explicar aquesta diferenciació.

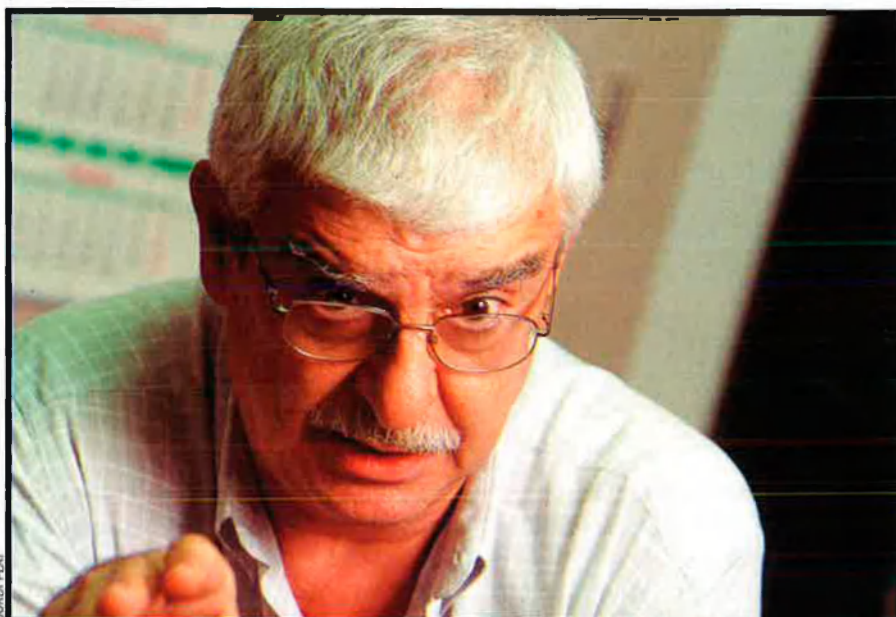
—Vostè va descobrir aquests haikús l'any 1985, en la primera revisió que va fer del llegat literari d'Espriu. Per què ha trigat tant de temps a voler fer-los públics?

—Perquè són uns papers excepcionals i no es podien donar a conèixer

a la brava. Constitueixen l'únic cas d'escriptura en brut d'Espriu que ha perdurat. Al meu oncle li repugnava pensar que algú pogués trobar un text seu que no estigués impecable; per això, quan escrivia poesia, no feia mai provatures sobre el paper, sinó que es concentrava a pensar cada poema interiorment per després abocar la versió mental, ja prou elaborada, en un esborrany. Un cop passats els versos a net, feia desaparèixer el paper inicial. Però la seixantena d'haikús inèdits que vaig descobrir són una excepció i esdevenen, per tant, l'únic exemple que ens ha arribat de primera versió en brut d'un text d'Espriu. Estan escrits de pressa i corrents, en els blancs d'uns rebuts d'una pòlissa mèdica i algunes paraules són pràcticament il·legibles. En definitiva, són uns textos inèdits que necessiten un estudi previ seriós abans de ser publicats. Per això n'he fet un estudi lingüístic que espero que serveixi de referència per a una edició crítica posterior.

—Per què creu que Espriu no va passar a net els haikús que vostè ha descobert i que havien de sumar-se als que ja integraven l'obra *Per al llibre de Salms d'aquests vells cecs*?

—Hi ha la possibilitat que sí que els hagués passat a net, però potser no va quedar content de la versió final i la va estripar. De fet, el meu oncle ja havia fet pública la seva intenció inicial d'ampliar els quaranta haikús de *Per al llibre de Salms d'aquests vells cecs* amb una seixantena de salms més, però sempre havia comentat que, després d'escriure els nous haikús,

"Si a Espriu no el recordés ningú, el senyor Harold Bloom no l'hauria qualificat com un dels millors poetes europeus del segle passat."

els havia eliminat. Que en realitat no els estripés, podria indicar-nos que potser no havia descartat del tot el seu projecte inicial.

—Si aquesta hipòtesi fos certa, què creu que li va impedir al seu oncle intentar de nou reescriure els haikús per aconseguir un resultat que li satisfés més?

—Potser la falta de temps. O potser és que simplement va donar prioritat a altres projectes que se li van imposar amb més urgència. De fet, es tractava d'una empresa difícil, ja que els haikús havien de mantenir el lligam temàtic i mètric amb els quaranta ja existents. A més d'estar escrits en estrofes de versos de cinc, set i cinc síl·labes acabats en paraula plana i d'estar basats en el quadre de Peter Brueghel el Vell *Paràbola de cecs*, s'havien de cenyir a la difícil regla que Espriu s'havia imposat de no repetir cap nom, adjectiu, verb ni adverbi. I no tots els haikús inèdits compleixen aquesta darrera regla.

—Vostè forma part de l'equip que treballa en l'edició crítica de l'obra d'Espriu impulsada per la fundació que porta el nom del poeta. És probable que aquests haikús inèdits s'incloguin en algun dels propers volums que es publiquin?

—Espero que sí, però no ho puc assegurar, perquè jo no dirigeixo aquesta edició crítica. Qui s'encarregui d'editar el volum de *Per al llibre de Salms d'aquests vells cecs* serà qui haurà de decidir si els hi inclou o no.

—Creu que el Simposi Internacional Salvador Espriu que començarà la setmana vinent posarà definitivament de manifest que l'escriptor de Sinera no és una figura oblidada?

—Els organitzadors del Simposi no hem cregut mai que Espriu hagi estat oblidat. Els nostres mitjans de comunicació generalment difonen la idea que el poeta no ha estat objecte de l'atenció que es mereix, però aquest suposat oblit em sembla un sarcasme. Existeix un gran treball universitari seriós i exigent sobre la figura i l'obra d'Espriu, encara que els mèdia no se'n facin ressò. Però no sols es recorda d'Espriu un nombrós grup d'estudiosos, sinó que el seu abast arriba a molta més gent. Ho demostren dos fets recents: l'èxit de públic de la posada en escena de *Ronda de mort*, de Ricard Salvat, al Teatre Lliure (impulsada pel desaparegut Josep Montanyès), i la bona acollida dels recitals de Raimon musicant fragments d'obres del meu oncle. Més encara: si a Espriu no el recordés ningú, el senyor

Harold Bloom no l'hauria qualificat com un dels millors poetes europeus del segle passat quan va rebre el Premi Internacional Catalunya. Tot plegat demostra que s'equivoquen els qui continuen dient que Espriu és una figura oblidada.

—Que Espriu és un clàssic de la literatura catalana no li ho discuteix ningú, però de vegades sembla que en aquest país no se l'acabi de tractar com a tal...

—Verdaguer, Maragall, Carner, Riba o Espriu són clàssics indiscutibles de la nostra literatura i ningú s'atreveix a dir el contrari. Però malgrat aquesta coincidència unànime, com s'entén que no s'hagi representat mai una obra del meu oncle al Teatre Nacional de Catalunya? Ja tenim prou pena de ser un país petit com per a sobre haver-nos de dividir en capelletes que es fan la guitza les unes a les altres. Oi que si jo fos un francès culte, em podria o no agradar Mallarmé, però mai discutiria que és un clàssic que es mereix constar en qualsevol antologia de clàssics francesos? Doncs per què amb els clàssics de la literatura catalana no pot passar el mateix? Deixem-nos estar de capelletes i siguem capaços de treure partit dels nostres autors més consagrats. Els mitjans de comunicació publiquen periòdicament articles queixant-se del silenci que s'ha imposat sobre la figura d'Espriu. Però per què en lloc d'instaurar-se en la queixa sistemàtica, no es fan ressò dels nous estudis i troballes que es fan sobre l'autor? Ja és hora que algú que tingui capacitat per influir en l'opinió pública o en la política abandoni el discurs del suposat oblit d'Espriu.

—Però la realitat és que de moment se'n venen pocs, dels volums fins ara editats de l'obra completa d'Espriu...

—Però no per oblit! Els que topen amb un volum de l'obra completa o els que van a la llibreria sense estar massa convençuts de voler-lo comprar, quan en miren el preu, decideixen que és millor invertir els diners en un bon sopar i no se'l queden. No s'adonen que les edicions crítiques fetes amb una gran exigència sobre autors recentment morts es poden

comptar amb els dits de la mà a tot el món! El problema no és l'oblit real o suposat d'Espriu, sinó la consistència del país, que provoca que una obra d'aquestes característiques, feta amb la màxima exigència, passi mig desapercibuda.

— Pensa que l'organització del I Simposi Internacional Salvador Espriu pot acostar la figura de l'escriptor a un públic més ampli?

— Tot i ser un congrés marcadament acadèmic, esperem que sí. És cert que es tracta d'un simposi universitari, on es presenten unes quaranta comunicacions, cinc ponències i dues conferències plenàries, però també hi ha taules rodones amb escriptors, traductors i editors. A més, està previst un programa social paral·lel que inclou dues exposicions i una lectura popular de textos d'Espriu a la plaça de l'Església d'Arenys de Mar.

— Quins són els objectius principals del Simposi?

— Afavorir l'intercanvi entre els estudiosos i escriptors que s'han acostat a Espriu, establir-ne noves propostes de lectura, fixar les vies per les quals s'ha arribat a considerar-lo un clàssic... Per aconseguir-ho, s'ha dividit el congrés en quatre grans àrees temàtiques: els estudis hermenèutics de la seva obra; les adaptacions teatrals i musicals dels seus textos; l'edició i la recepció crítica dels seus llibres; i el llegat d'Espriu en els escriptors de la seva època i d'avui. En un principi temíem que la primera àrea temàtica acaparés bona part de les ponències i comunicacions, però finalment crec que és un simposi molt equilibrat.

— Més enllà de la presentació dels haikús inèdits de *Per al llibre de Salms d'aquests vells cecs*, creu que el congrés pot aportar alguna altra revelació important?

— De segur que sí, altrament no hagués valgut la pena organitzar-lo! De fet, crec que la meua aportació d'haikús inèdits no és la més significativa. No m'agrada fer llistes, però confesso que tinc un gran interès, per exemple, per escoltar les ponències de dones com Rosa Delor, Denise Boyer

"Tinc gran interès per escoltar Rosa Delor, Denise Boyer i Giulia Lanciani, que s'han acostat a Espriu des de l'estructura cabalística de la poesia, els ritmes i metres o la traducció a l'italià."

o Giulia Lanciani, que s'han aproximat a Espriu des de perspectives no gaire habituals com ara l'estructura cabalística de la seva obra poètica, els ritmes i metres espriuencs o la traducció a l'italià dels seus textos.

Quant a les comunicacions, també n'hi ha de molt variades i interessants, com la del periodista Antoni Batista, que ens parla de la música en la poesia de Salvador

Espru, o la d'Enric Guillén, que analitza *Primera història d'Esther* en el context del teatre del seu temps.

Però no vull dir més noms, perquè no puc saber realment en què consistiran totes les comunicacions i ponències dels diferents experts convidats. El que sí que puc afirmar és que el congrés promet molt.

Lourdes Domínguez